

**Prof. h. c. prof. Dr. Ing. Viliam Pichler, Katedra prírodného prostredia, Lesnícka
fakulta, Technická univerzita vo Zvolene, T. G. Masaryka 24, 96001 Zvolen**

Oponentský posudok

pre konanie na vymenovanie doc. Ing. Branislava Oláha, PhD., pracovníka Katedry aplikovej ekológie Fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene, za profesora v odbore inauguračného konania Všeobecná ekológia a ekológia jedinca a populácií.

S potešením som prijal žiadosť pána dekana prof. Schwarza o vypracovanie oponentúry k vymenúvaciemu konaniu doc. Ing. Branislava Oláha, PhD. Pretože inauguranta a jeho pedagogickú a vedeckú činnosť poznám už viac ako 15 rokov, považujem sa za dostatočne kompetentného vyjadriť sa k jeho pôsobeniu ako pedagóga a vedca, a obe tieto oblasti zhodnotiť v zmysle požiadaviek menovacieho konania za profesora v odbore inauguračného konania Všeobecná ekológia a ekológia jedinca a populácií.

Pedagogická činnosť

Pedagogická činnosť doc. Oláha začala v roku 2001 na pozícii odborného asistenta FEE TU vo Zvolene so zameraním na ochranu prírody a od roku 2005 sa rozšírila o oblasť socioekonomickej geografie a krajinej ekológie. V období pôsobenia na mieste odborného asistenta sa podieľal na výučbe predmetov ako Ochrana prírody a krajiny, Starostlivosť o chránené územia, Vybrané problémy praktickej ochrany prírody, neskôr najmä Základy socioekonomickej geografie, Ekológia krajiny, Náuka o krajine a ekológia krajiny. Vysokým objemom výučby v čase, keď vrcholili počty študentov na univerzitách, získal doc. Oláh všetky skúsenosti a poznatky potrebné pre efektívne odovzdávanie vedomostí a ich osvojenie si študentami. V roku 2008 sa habilitoval za docenta so zameraním na socioekonomickú geografiu, krajinnú ekológiu na UKF v Nitre. V nadchádzajúcich rokoch potom zaviedol nový povinny voliteľný predmet Ekoštémové služby v II. stupni štúdia a štyri nové predmety v III. stupni štúdia (Ochrana a využívanie krajiny a Ekoštémové služby lesov – LF) vychádzajúce zo skúseností získaných na Európskej environmentálnej agentúre a následného vlastného výskumu. Počas svojho pedagogického pôsobenia doc. Oláh počas svojej pedagogickej praxe vyškolil 13 bakalárov, 33 diplomantov a 2 doktorandov, čím vytvoril aj vlastnú vedeckú školu.

Vedeckovýskumná a publikačná činnosť

V rámci tejto rozvíjaj vedeckú teóriu vývoja ekosystémov vo vzťahu k formám využitia krajiny vo väzbe na ich mapovanie a hodnotenie, to všetko s výrazným prepojením na praktické uplatnenie získaných poznatkov v praxi nielen v národnom, ale aj európskom rámci. Výsledky jeho práce sa napokon odzrkadlili aj na skutočnosti, že v rokoch 2009–2013 bol ako národný expert pre oblasť analýz využívania krajiny povolený do Európskej environmentálnej agentúry v Kodani. V období svojho pôsobenia na tejto významnej európskej inštitúcii sa podieľal ako spoluautor na príprave a publikovaní výsledkov vedeckých štúdií zásadného významu, predovšetkým práce s názvom "Urban land teleconnections and sustainability", realizowanej v rámci International Geosphere-Biosphere Programme (IGBP)/IHDP Global a publikovanej v prestížnom periodiku Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America s IF 10.583, ako aj práce "Mapping green infrastructure based on ecosystem services and ecological networks: A PanEuropean case study", riešenej ako súčasť výstupu technickej správy EEA/ETC-SIA No. 2/2014, a publikovanej vo vedeckom žurnále Environmental science & policy s IF 3,776. Táto, podobne ako aj v ďalšie vedecké publikácie inauguračná preukazujú zreteľné ukotvenie jeho vedeckej školy v ekológii jedinca a populácií. Boli v nich navrhnuté metodológie využiteľné na identifikáciu a mapovanie prvkov zelenej infraštruktúry na úrovni krajiny na základe konceptov ekologickej konektivity, multifunkčnosti ekosystémov a maximalizácie benefitov pre ochranu prírody a obyvateľstva, s dôrazom na poskytovanie ekosystémových služieb a identifikáciu biotopov a koridorov pre voľne žijúce zvieratá. Uvedený prístup je naviac aplikovateľný v rôznych priestorových mierkach pre účely výskumu, plánovania alebo implementáciu politík. Význam týchto poznatkov dokážem oceniť aj preto, že v rokoch 2001–2007 som sa podieľal ako národný expert na príprave nominačného projektu Bukové pralesy Karpát a ďalších regiónov Európy na zápis do Zoznamu Svetového dedičstva UNESCO, ako aj na samotnom zápise. Podobne tomu bola aj pri evaluačnej misii na posúdenie nominácie Putoranskej plošiny s rozlohou 19 000 km². Pretože jedným z kritérií nominácie bolo v oboch prípadoch aj zabezpečenie koridorov nielen pre migráciu živočíchov, ale aj génov v rámci vzácných a ohrozených populácií rastlín, drevín a živočíchov, bolo potrebné sa s touto otázkou vyrovnať tak povediac na kolene, bez už existujúcej metodiky. V prípade Putoranskej plošiny na území Ruskej federácie sa napr. jednalo o zabezpečenie koridorov pre najväčšiu migráciu divokého soba na svete medzi Putoranskou plošinou a pobrežím Severného Ďádového oceánu.

Konštatujem, že práca, na ktorej sa autorsky podieľal doc. Oláh, by v tom čase bola bývala poskytla potrebný a neoceniteľný teoretický rámec pre riešenie spomínaných otázok

národného a globálneho významu. Cykly v ktorých prebieha politika, aj tá environmentálna, a kedy sa otvárajú — zvyčajne len na krátky čas — príležitosti na realizáciu takýchto zámerov, je však neúprosná, a doc. Oláh je vdľaka svojmu pôsobeniu aj v oblasti environmentálnej politiky plne zorientovaný. Podobne aj prvá spomínaná práca priniesla principiálne nové pohľady na otázky konektivity v krajinе, ktorej chápanie bolo dovtedy založené na diskrétnych kategóriách a neadekvátej predstave o dichotómii medzi vidiekom a mestom, ktorá žiaľ doposiaľ v niektorých kruhoch pretrváva, ba dokonca je umelo živená. Ignorujú sa pritom súvislosti medzi vzdialenosťmi miestami, najmä medzi mestskými funkciami a využívaním vidieckej krajinu, čím sa ignorujú klasické aj nové poznatky o ekológii a etológiu človeka, ľudskej spoločnosti, ako aj živočíchov a ich populácií, ktorých zákonitosti sa prejavujú v nových, emergentných formách a v intenzite kontaktu s prírodou, v poslednej dobe aj v dôsledku mobility a ďalších globálnych zmien. Zdokumentovaný rast návštevnosti lesov o cca 2,5 milióna na Slovensku za mesiac, v dôsledku pandémie COVID-19, svedčí o potrebe a aktuálnosti rozpracovávania týchto tém tak poviediac za pochodu, nakol'ko sa objavujú oprávnené nároky verejnosti na nové typy ekosystémových služieb, poskytovaných v rôznych typoch krajinu, ako aj potreba vytvárať podmienky na ochranu biosféry na väčších rozlohách ako doposiaľ.

Zhodnotenie pedagogickej a vedeckej autority doc. Ing. Branislava Oláha, PhD.

Rovnako aj ďalšie vedecké práce, ktoré prešli recenzným pokračovaním a ich prínos je nesporný, ako aj ich domáci a medzinárodný ohlas, dokumentujú erudíciu doc. Oláha a jeho schopnosť pohybovať sa nie len v daných rámcoch odboru, ale tieto rámce v súlade a na základe nových poznatkov aj formovať a ďalej aktualizovať a rozvíjať zásadnými príspevkami do vedeckého diskurzu a naď nadvážujúcej konceptualizácie. Na záver konštatujem, že týchto ohlasov je v publikáciách registrovaných v databázach Web of Science a SCOPUS doposiaľ 782, t.j. o dve magnitúdy viac, ako je predpísané v kritériách na vymenovanie za profesora, schválených VR TUZVO. Povinné hodnoty plnenia inaugurančného prekračuje vo všetkých kritériách, ako je zrejmé z podkladov zaslaných mne ako oponentovi, ako aj členom vedeckej rady. Iba z vlastného záujmu by som sa rád doc. Oláha tiež opýtal, aký je jeho odborný názor na odporúčanie zabezpečiť, aby sa ca 10 % výmery prírodných a prirodzených lesov sa nachádzalo v režime striktnej ochrany. Takéto odporúčanie je obsiahnuté okrem iného aj v nových správach Európskeho lesníckeho inštitútu s cieľom podpory biodiverzity a ochrany migračných koridorov.

Na základe uvedených skutočností odporúčam pána doc. Ing. Branislava Oláha, PhD., vymenovať za profesora profesora v odbore inauguračného konania Všeobecná ekológia a ekológia jedinca a populácií.

Vo Zvolene, 25. 8. 2021

prof. h.c. prof. Dr. Ing. Viliam Pichler